

REPERE METODOLOGICE PRIVIND ORGANIZAREA PROCESULUI EDUCAȚIONAL LA DISCIPLINA EDUCAȚIA CIVICĂ

I. Preliminarii

Curriculumul modernizat la *Educația civică* descrie astfel scopul major al disciplinei: „*formarea calităților cetățeanului activ și responsabil, promotor al valorilor naționale, general-umane și democratice, capabil să-și asume responsabilitatea pentru propriul destin și destinul comunității*”.

Misiunea disciplinei *Educația civică* este formarea unui cetățean activ, informat și responsabil, pregătit pentru a trăi și a acționa într-o societate democratică.

Conceptul de Educație pentru cetățenie democratică examinează:

- Civismul ca o realitate multidimensională, în care competențele ce țin de exercitarea drepturilor și responsabilităților pot fi privite și ca fundament, dar și ca element constitutiv al tuturor aspectelor vieții într-o societate democratică. Spiritul civic se bazează pe demnitatea umană, egalitatea, participarea și împuternicirea cetățenilor.
- Școala ca un loc unde elevii pot învăța din experiența reală de viață. Școala este un loc în care elevii își trăiesc viața, mai degrabă decât un loc de învățare academică izolată pentru viața de mai târziu. Școala este o micro-comunitate, care servește ca un model de societate în general. Școala poate deveni chiar un model de o societate mai democratică, deoarece membrii unei comunități școlare pot participa la luarea deciziilor într-o mai mare măsură în mediul școlar decât ar fi posibil în afara acestuia.
- Învățarea **pentru** democrație și drepturile omului înseamnă a învăța cum să participe într-o comunitate, în timp ce învățarea **prin** democrație și drepturile omului înseamnă că această comunitate este guvernată de principii democratice, unde drepturile copiilor sunt respectate ca orientări pedagogice. Democrația se bazează pe o cultură politică **despre** care elevii trebuie să învețe prin experiența trăită în școală și prin reflectarea pe marginea acestei experiențe.

II. Progrese și provocări în realizarea obiectivelor educaționale la Educația civică

Republica Moldova este parte a inițiativei Consiliului Europei privind promovarea Educației pentru Cetățenie Democratică și Drepturile Omului în țările parteneriatului Estic. În cadrul acestei inițiative, în aprilie 2016, a fost efectuată cartografierea sistemului existent de predare a Drepturilor Omului. Raportul de cartografiere, precum și rezultatele Turnamentului republican în domeniul Drepturilor Copilului/ Omului evidențiază următoarele aspecte:

- Educația pentru Cetățenie Democratică și Drepturile Omului nu este încă integrată la nivelul întregii școli, în conformitate cu cerințele și standardele internaționale dezvoltate de Organizația Națiunilor Unite și Consiliul Europei. Chiar dacă anumite elemente ale Educației pentru Drepturile Omului se regăsesc în anumite școli, aceste practici nu sunt uniformizate și instituționalizate.
- Violența și discriminarea prezentă în mediul școlar este un obstacol pentru promovarea drepturilor omului/ copilului. Politicile școlare trebuie să integreze într-o măsură mai mare drepturile copilului așa încât ethosul școlar să fie unul pozitiv și care respectă demnitatea fiecărui copilului.

- Mediul școlar nu oferă întotdeauna oportunități reale de exersare a democrației, elevii fiind implicați sporadic în procesele de luare a deciziilor la nivelul școlii. Copiii nu sunt consultați asupra subiectelor cu adevărat importante pentru ei ca regulamentul școlii, procesul și conținutul educației, activitățile extracurriculare și extrașcolare.
- Subiectele ce țin de drepturile omului/ copilului sunt abordate superficial și deseori interpretate greșit. Elevii enumeră o listă de drepturi pe care le au, dar nu dețin o înțelegere clară și completă a ceea ce protejează și asigură drepturile omului/ copilului în general și fiecare drept în particular. Copiii cunosc despre unii titularii de obligații și unele responsabilități ale acestora la nivel local. În același timp, nu au format un sistem de examinare a tuturor titularilor de obligații, inclusiv la nivel raional și național, și a responsabilităților acestora în raport cu drepturile monitorizate. Cea mai mare parte dintre elevi se consideră pe ei și părinții lor responsabili de asigurarea drepturilor.
- Accentul este deplasat pe transmiterea de informații despre drepturile omului/ copilului și mai puțin pe dezvoltarea competențelor și atitudinilor elevilor. Copiii nu au formate abilități de a lucra cu documente din domeniul drepturilor omului, inclusiv de a cerceta și explica situații cotidiene de nerespectare a drepturilor omului/ copilului prin prisma actelor normative. Elevii nu au formate competențe de a-și revendica drepturile, conform capacităților lor, de la instituțiile și persoanele cu atribuții legale în respectarea drepturilor.

III. Sugestii privind administrarea disciplinei Educația civică

În anul școlar 2016-2017, predarea – învățarea – evaluarea *Educației civice* se va realiza în conformitate cu Curriculumul Național, Curriculumul pentru învățământul gimnazial și liceal, precum și alte documente normative aprobate de către Ministerul Educației.

Disciplina școlară *Educație civică* este prevăzută în *Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal*, aprobat prin Ordinul ministrului nr. 312 din 11 mai 2016, în clasele a V-a – a XII-a, beneficiind de un buget de timp de 1 oră pe săptămână (total 35 ore). Pentru fiecare clasă profesorul va planifica 4-6 ore de activități practice de interes comunitar, organizate în școală și/ sau în localitate.

Prin sugestiile metodologice actuale se are în vedere deplasarea semnificativă de accente de pe conținuturi pe dezvoltare de *competențe*, în baza Standardelor de eficiență a învățării și Standardelor de calitate a instituției de învățământ secundar general din perspectiva Școlii Prietenoase Copilului.

În scopul implementării eficiente a prevederilor curriculare, administrația instituției de învățământ va acorda toată norma didactică la disciplină unui singur profesor, care are formare inițială la *Educația civică*, precum și la discipline înrudite din ariile curriculare „Educație socio-umanistică” și „Limbă și comunicare”. Este important ca predarea disciplinei *Educație civică* să fie încredințată în exclusivitate personalului didactic cu un stil pedagogic bazat pe respect necondiționat pentru demnitatea fiecărui elev, comunicare asertivă și cooperare.

În anul de studii 2016-2017 se recomandă în calitate de temă de cercetare la clasă:

- *Dezvoltarea competențelor elevilor, prevăzute de curriculumul la disciplina școlară Educație civică, utilizând abordarea bazată pe respectarea drepturilor omului/ copilului.*

Pentru activitatea Comisiei metodice municipale/ raionale și a catedrei din aria curriculară „Educație socio-umanistică” din instituțiile de învățământ secundar general se recomandă analiza experienței didactice prin prisma următoarelor subiecte:

- *Strategii de formare a identității personale pozitive și a relațiilor interpersonale constructive;*
- *Implicarea elevilor în activități de monitorizare a drepturilor omului/ copilului;*
- *Formarea comportamentelor sănătoase și sigure;*
- *Strategii de motivare și automotivare pentru dezvoltarea/ creșterea personală și în carieră;*
- *Formarea competențelor civice prin intermediul activităților și parteneriatelor comunitare;*
- *Formarea comportamentului civic și prosocial prin implicarea în activități de voluntariat;*
- *Strategii de evaluare autentică a competențelor la Educația civică.*

Responsabilii de organizarea procesului educațional la *Educația civică* din cadrul Organelor locale de specialitate în domeniul învățământului vor respecta/ asigura contextul tematic nominalizat în activitatea de asistență metodică, monitorizare și evaluare a disciplinei școlare în instituțiile de învățământ din subordine.

În anul de învățământ 2016-2017 *Turnamentului republican în domeniul Drepturilor Copilului/ Omului* se va desfășura în conformitate cu Regulamentul de desfășurare a *Turnamentului* aprobat prin ordinul Ministerului Educației nr. 224 din 23.03.2016. Organele locale de specialitate în domeniul învățământului vor planifica etapa locală/ la nivelul instituției de învățământ a *Turnamentului* în perioada septembrie 2016 – februarie 2017, iar etapa raională/ municipală a *Turnamentului* în perioada februarie – martie 2017. Etapa republicană a *Turnamentului* va avea loc în perioada aprilie – mai 2017.

Disciplina *Educație civică* are o importanță deosebită în reformarea și eficientizarea procesului educațional în general, ale cărei **componente** – *educație pentru identitate (i), educație pentru democrație și drepturile omului (ii), educație pentru promovarea unui mod de viață sănătos și sigur (iii) și educație pentru dezvoltare personală și carieră (iv)* – se înscriu într-o nouă paradigmă, care își propune extinderea cadrului educațional al școlii către mediul familial, comunitar și societal.

IV. Contexte didactice de implementare a Curriculumului la Educația civică

Mecanismele de implementare a Curriculumului includ:

- implementarea prevederilor *Curriculumului școlar* privind dezvoltarea la elevi a competențelor civice;

- luarea în considerare a sugestiilor din *Ghidul metodologic de implementare a Curriculumului la Educație civică*, ținând cont de specificul copiilor/ tinerilor cu cerințe educaționale speciale;

- aplicarea prezentelor sugestii metodologice de către cadrele didactice cu prezentarea unor recomandări relevante privind repartizarea orelor pe module în funcție de obiectivele care urmează a fi realizate, problemele/ nevoile reale ale elevilor, specificul clasei/ grupului de copii, disponibilitatea resurselor educaționale etc., și, nu în ultimul rând, ținând cont de opinia elevilor;

- promovarea civismului prin intermediul tuturor disciplinelor școlare, așa cum dezvoltarea competențelor civice face parte din cele 10 competențe-cheie/ transversale transdisciplinare pe trepte de învățământ;

- formarea continuă a cadrelor didactice pentru implementarea eficientă a prevederilor curriculare la *Educația civică*;

- monitorizarea implementării disciplinei *Educație civică* în instituțiile de învățământ de către factorii de decizie, cadrele didactice, elevi, părinți, reprezentanții societății civile.

Obiectivul cheie al Educației pentru Cetățenie Democratică și Educației pentru Drepturile Omului, stabilit de Consiliul Europei, este de a menține în viață democrația, sprijinind tânăra generație să devină cetățeni activi. Democrația nu poate funcționa fără un cadru instituțional protejat de o constituție. Dar aceasta nu este suficient. Ea trebuie să fie înrădăcinată în societate. *Educația civică* are

menirea să consolideze această dimensiune culturală a democrației. În acest context, profesorul de *Educație civică*, indiferent de modul sau lecție:

- va oferi elevilor oportunități de învățare prin care aceștia să se bucure de libertatea de expresie și va susține un proces interactiv și de cooperare, de exemplu, prin dezbateri, postere, lucrări de artă sau materiale foto-video;
- va pune accentul pe strategii didactice prin care elevii descoperă în mod independent problemele și identifică soluțiile;
- va ajuta elevii să găsească legătura dintre probleme și drepturi ale omului/ copilului și instituții și persoane cu responsabilități legale la care trebuie să se adreseze;
- va propune sarcini de învățare care pot fi legate de alte subiecte și discipline școlare, inclusiv învățarea prin proiecte de grup, gândire critică, discuție, reflecție și feedback, și care țin seama de nevoile individuale de învățare ale elevilor;
- va fi mai flexibil în a răspunde la nevoile de învățare ale elevilor, fiind conștient de faptul că învățarea interactivă necesită o planificare și pregătire atente și, în general, durează mai mult timp decât instruirea frontală.
- va dezvolta elevilor abilitatea de a vorbi în public și de a negocia, precum și alte abilități sociale, înainte a-i implica în dezbateri publice.

Educația pentru Cetățenie Democratică și Drepturile Omului (ECD/EDO) se bazează pe un set de trei abordări didactice:

- învățarea „despre” democrație și drepturile omului (anexa nr. 1);
- învățarea „prin” democrație și drepturile omului (anexa nr. 2);
- învățarea „pentru” democrație și drepturile omului (anexa nr. 3).

Aceste trei abordări didactice se recomandă a fi utilizate în procesul de predare – învățare – evaluare în cadrul celor 4 module/ unități de învățare de la ciclul gimnazial și cel liceal.

Abordarea transmodulară a drepturilor copilului/ omului implică capacitatea cadrului didactic de a integra la fiecare lecție elementele conceptului despre drepturi după cum urmează: înțelegerea/ definirea drepturilor, determinarea atribuțiilor/ funcțiilor fiecărui drept, identificarea titularilor de obligații la nivel local și național și a responsabilităților acestora și, nu în ultimul rând, dezvoltarea competenței de a monitoriza, raporta și de a-și revendica drepturile (anexa nr. 4). Astfel, elevii se vor percepe ca subiecți ai drepturilor și vor înțelege modul în care funcționează relația dintre titularii de drepturi și titularii de obligații.

Turnamentul republican în domeniul Drepturilor Copilului/ Omului s-a dovedit o experiență utilă de formare a competențelor civice. Implicarea elevilor în monitorizarea drepturilor chiar de la începutul anului școlar va permite un proces progresiv de dezvoltare și exersare a competențelor elevilor, bazat pe respectarea particularităților individuale și de grup ale copiilor.

V. Sugestii privind proiectarea didactică și evaluarea la Educația civică

La elaborarea proiectului didactic de lungă durată, profesorul de *Educație civică* utilizează Curriculumul modernizat (2010), *Ghidul de implementare a curriculumului modernizat pentru învățământul gimnazial*, *Ghidul de implementare a curriculumului modernizat pentru treapta liceală*, manualul elevului, ghidul profesorului la manualul respectiv. Profesorul are libertatea de a include și alte rubrici, decât cele sugerate în modelul oferit de ghidul de implementare, iar, după aprobarea de către directorul instituției a proiectului de lungă durată, profesorul are dreptul să efectueze modificări, fixate în rubrica *note/ observații* (în funcție de situația creată în clasa de elevi sau în școală/ localitate).

Activitatea profesorului va fi orientată spre încurajarea inițiativei și a motivației pentru implicare civică, adică să-l ghideze pe elev să înțeleagă *ce* învață, *pentru ce* învață, *cum* învață și *de ce* anume așa este ghidat să învețe.

Pentru fiecare lecție profesorul va formula obiective (operaționale) care rezultă din sub-competențele formulate în curriculum și fixate în proiectarea de lungă durată, la rubrica „Sub-competențe”. Întrucât competența urmărește rezolvarea unei sarcini/ probleme, obiectivele operaționale trebuie să vizeze pași concreți de integrare a cunoștințelor și deprinderilor etc.

În cadrul proiectării de scurtă durată, profesorul va ierarhiza conform taxonomiei lui Bloom obiectivele operaționale, care vor viza subiectul lecției. Drept rezultat, profesorul va oferi sarcini după capacitățile fiecărui elev în activitatea proiectată, contribuind astfel la incluziunea și progresul tuturor elevilor.

În alegerea strategiilor didactice, pot fi utilizate sugestiile recomandate de Curriculum, la rubrica „Activități de învățare și evaluare”, Ghidul profesorului, manualul elevului și alte surse, decizia finală privind organizarea activității la ore aparținând profesorului.

La *Educația civică*, *evaluarea* trebuie să urmărească progresul copilului în raport cu sine însuși. Profesorii vor pune accentul pe caracterul pozitiv și dinamic al evaluării prin stabilirea progresului în dezvoltarea de competențe. Cu acest scop este necesară diversificarea metodelor de evaluare: observarea sistematică a comportamentului elevului, studiul de caz, investigația, proiectul, portofoliul etc.

În procesul de evaluare toate cele trei niveluri - cunoașterea, aplicarea și integrarea au o pondere echilibrată. E necesar ca fiecare elev să fie conștient de succesele obținute, obstacolele întâlnite și de obiectivele pe care poate/ trebuie să le atingă.

Este important ca obiectivul evaluării, cât și criteriile de apreciere să fie identice, în acest sens profesorilor le este recomandată utilizarea instrumentelor de evaluare la disciplină incluse în *Referențialului de evaluare*, conform ciclurilor învățământului general.

Pentru evaluarea nivelului de implicare civică a elevilor, profesorii vor pune accent pe partea realizată a produsului, nu pe cea nerealizată, și pe procesul prin care s-a obținut acesta, motivându-i spre alte performanțe. Cadrele didactice vor informa din timp elevii despre cerințele probelor de evaluare și autoevaluare, cu criteriile și descriptorii de performanță.

Rezultatele evaluării vor fi comparate continuu cu competențele planificate. Evaluarea sumativă poate fi realizată de profesor la sfârșit de unitate de învățare, semestru, an școlar, în funcție de obiectivele preconizate de Curriculum. Accentul se va pune pe evaluarea formativă în cadrul fiecărei lecții.

Modelul bazat pe patru arii (Donald L. Kirkpatrick, 2006) este unul dintre modelele recomandate pentru evaluarea educației în domeniul drepturilor omului. Cu accent pe măsurarea rezultatelor obținute pe diferite dimensiuni, începând cu individul și extinzându-se pentru a cuprinde arii mai vaste din comunitate, abordarea prezentată oferă un proces de evaluare care reflectă esența obiectivelor educației pentru drepturi. Astfel, procesele de învățare sunt evaluate pe dimensiunile:

1. Reacție – ce simte cel care învață despre procesul și rezultatele învățării;
2. Achiziție – creșterea nivelului de cunoștințe și dezvoltarea capacităților celui care învață, ca rezultat al activităților formative;
3. Comportament/ transfer – gradul în care s-a dezvoltat capacitatea de punere în practică a cunoștințelor și abilităților formate;
4. Impact – efectele acțiunilor elevului asupra comunității sale.

În aria întâi, sunt măsurate emoții și reacții afective cu referire la experiența de învățare: atitudini față de conținuturile abordate și procesul prin care au fost abordate, percepții imediate vizavi de utilitatea activității de învățare, satisfacția cu referire la stilul profesorului și tehnicile pe care le-a utilizat.

În aria a doua, este măsurată prezența unei îmbunătățiri în gradul de cunoaștere, nivelul abilităților și natura atitudinilor elevilor în ceea ce privește anumite teme sau aspecte din domeniul drepturilor.

În aria a treia, evaluarea se axează pe schimbările în comportamentul elevilor, adică modul în care aceștia aplică cele învățate în domeniul drepturilor copilului în mediile și contextele lor cotidiene (familie, școală, grup de prieteni ș.a.).

În aria a patra, este măsurat impactul asupra comunității mai largi a elevilor, ca rezultat al implicării acestora în activități de formare ce țin de drepturi. Acest tip de evaluare este cunoscut și cu denumirea de analiză a impactului și se concentrează asupra unor rezultate pe termen lung ale educației pentru drepturi.

VI. Sugestii privind asigurarea didactică

În calitate de documente directe pentru realizarea procesului educațional la disciplina *Educația civică*, profesorii vor utiliza:

- Standardele de eficiență a învățării la disciplina Educație civică în învățământul preuniversitar din Republica Moldova, Chișinău, Editura Lyceum, 2012

- *Educația civică*, Curriculum pentru învățământul gimnazial, Chișinău, Editura Lyceum, 2010;

- *Educația civică*, Curriculum pentru clasele a X-a – a XII-a, Chișinău, Editura Știința, 2010

- *Educația civică*, Ghid de implementare a Curriculum-ului modernizat pentru treapta gimnazială de învățământ, Chișinău, Editura Lyceum, 2011

- *Educația civică*, Ghid de implementare a Curriculum-ului modernizat pentru treapta liceală, Chișinău, Editura Cartier, 2010

- *Educația civică*, Manual pentru clasa V, Chișinău, Editura Știința, 2012

- *Educația civică*, Manual pentru clasa VI, Chișinău, Editura Cartier, 2013

- *Educația civică*, Manual pentru clasa VII, Chișinău, Editura Știința, 2012

- *Educația civică*, Manual pentru clasa VIII, Chișinău, Editura Știința, 2013

- *Educația civică*, Manual pentru clasa IX, Chișinău, Editura Epigraf, 2014

- *Educația civică*, Manual pentru clasa X, Chișinău, Editura Știința, 2012

- *Educația civică*, Manual pentru clasa XI, Chișinău, Editura Știința, 2013

- *Educația civică*, Manual pentru clasa XII, Chișinău, Editura Universul, 2014

Suplimentar, profesorul va utiliza, în funcție de situație, extrase din actele legislative/ normative internaționale și naționale, precum și suporturile didactice ce urmează:

1. Auxiliar didactic „De la o identitate personală pozitivă – la relații interpersonale constructive”, Ministerul Educației, CIDDC, Chișinău, 2014 (site-ul www.edu.md, <http://childrights.md/>)

2. Auxiliar didactic „Proiectul/ acțiunea comunitară și formarea competențelor civice în cadrul disciplinei educația civică”, Ministerul Educației, CIDDC, Chișinău 2014, www.childrights.md

3. Material de suport „Predarea drepturilor copilului în cadrul disciplinei Educația civică”, Ministerul Educației, CIDDC, Chișinău 2014, www.childrights.md

4. A trăi în democrație. Planuri de lecții în domeniul ECD/EDO pentru nivelul secundar inferior. Editate de Rolf Gollob și Peter Krapf. Autori: Rolf Gollob, Ted Huddleston, Peter Krapf, Don Rowe, Wim Taelman.

5. Ghid de monitorizare a drepturilor copilului, CIDDC, Chișinău 2012, www.childrights.md

6. Ghid de monitorizare și evaluare a activităților cu tinerii, CNRT, Chișinău 2006
7. Culegere „Istории adevărate despre ce au făcut elevii în comunitate”, experiențe ale grupurilor care au elaborat și realizat proiecte comunitare, CIDDC, Chișinău 2013
8. Ghid (Vade – mecum) al Convenției Europene pentru Drepturile omului. Consiliul Europei, Strasbourg, 2002
9. Suportul electronic pentru modulul “Viața și sănătatea – valori personale și sociale” (site-ul www.viatasisanatarea.md)
10. Repere. Manual de educație pentru drepturile omului cu tinerii. Consiliul Europei, Institutul Intercultural Timișoara, 2002
11. Educație pentru drepturile omului. Ghidul profesorului și manualul elevului pentru clasele a VIII-a – IX-a. Ministerul Educației, Amnesty International Moldova. Cartier educațional, 2015
12. Educație pentru drepturile omului. Curriculum pentru învățământul gimnazial. Ministerul Educației, Amnesty International Moldova. Cartier educațional, 2015
13. Predarea democrației. O colecție de modele de educație pentru cetățenie democratică și pentru drepturile omului. Editori/ autori: Rolf Gollob și Peter Krapf.
14. Beznițchi L., Cartaleanu T., Copăceanu R., Cosovan O., Goraș-Postică V., Sclifos L., O competență-cheie: a învăța să înveți. Ghid metodic, CEPD, Chișinău, 2010.
15. Cartaleanu T, Cosovan O, Goraș-Postică V., Lâsenco S., Sclifos L, Formarea de competențe prin strategii didactice interactive, CEPD, Chișinău, 2008
16. Goraș-Postică V. (coordonator), Eșanu R, Sclifos L, Solovei R., Integrare europeană pentru tine (ghid metodologic). Chișinău, CEPD, 2009
17. Educație pentru democrație, CEPD, Chișinău, 2004
18. Solovei R., Eșanu R., Școala și comunitatea. Ghid metodologic, Editura Știința, 2007
19. Solovei R., Secară R.al., Tineri în acțiune sau cum să antrenăm elevii în activități de voluntariat în folosul comunității, Chișinău, SIEDO, 2003
20. Democrația pentru toți. Manual. Ghidul profesorului (trad. Tatiana Racu), Chișinău, 2005
21. Handrabura L., Goraș - Postică V., Educație pentru echitate de gen și șanse egale. Auxiliar didactic pentru profesori și elevi, CEPD, Chișinău, 2007
22. Cunoașterea elevului: consiliere și orientare. Ghid metodologic pentru formarea cadrelor didactice din învățământul preuniversitar, Chișinău, IȘE, 2007
23. Învăț să fiu. Ghid pentru psihologi școlari, diriginți, profesori, Chișinău, CEPD, 2006
24. Bioetica și educația. Materiale de reper pentru diriginți, cadre didactice și manageriale din învățământul liceal, Chișinău, 2007
25. Bolboceanu A., Consiliere și orientare. Ghid pentru diriginți, Editura Știința, 2007
26. Ghid de orientare în cariera profesională, Chișinău, 2003
27. Radu N., Teste psihologice pentru orientare în carieră și autocunoaștere, Polirom, 2007
28. Jigău M., Consilierea carierei: un model deschis și flexibil, București, 2005

Bibliotecile instituțiilor de învățământ sunt asigurate cu cea mai mare parte a surselor menționate mai sus. Nu se admite impunerea elevilor de a procura alte surse de învățare decât cele recomandate regulamentar de Ministerul Educației.

Corina Lungu, consultant superior, Direcția Învățământ preuniversitar, Ministerul Educației, GDS

Iosif Moldovanu, lector, UPS "I. Creangă"

Pavel Cerbușca, doctor în pedagogie, grad didactic și managerial superior

Anexa 1

Învățarea „DESPRE” democrație și drepturile omului

A învăța „despre” se referă la dimensiunea cognitivă a învățării. Standardele curriculare cognitive pentru ECD/ EDO includ următoarele: elevii pot explica modul în care funcționează democrația, în contrast cu alte forme de stat (dictatură, oligarhie); elevii pot descrie tradiția și istoria drepturilor omului; și pot demonstra modul în care unele dintre aceste drepturi ale omului au fost integrate în constituție etc.

Elevii sunt conștienți, cunosc și înțeleg:

Istoria și filosofia Drepturilor Omului, inclusiv Declarația Universală a Drepturilor Omului
Drepturile Omului ca un cadru de valori și relația strânsă cu alte sisteme de valori etice, religioase și morale, dar și alte scopuri sociale ca democrația, pacea și securitatea, dezvoltarea economică și umană, globalizarea
Principiile Drepturilor Omului și ale Drepturilor Copilului: participare și incluziune, egalitate și nondiscriminare, responsabilizare, protecția de toate formele de violență, capacități în evoluție și interesul superior al copilului
Standardele internaționale ale Drepturilor Omului incluse în instrumente internaționale și regionale, inclusiv Convenția privind Drepturile Copilului
Natura evolutivă a Drepturilor Omului și dezvoltarea lor continuă în toate regiunile lumii, în legătură cu lupta oamenilor pentru libertate, egalitate, justiție și demnitate
Obligațiile statului în raport cu Drepturile Omului, inclusiv revizuirea cadrului legal național, a tratatelor și mecanismelor de protecție a Drepturilor Omului la nivel național, regional, internațional
Argumente pentru universalitatea, indivizibilitatea și interdependența Drepturilor Omului și provocările comune pentru fiecare din aceste perspective
Drepturile în conflict și necesitatea de a nu ierarhiza, dar de a maximiza respectarea tuturor drepturilor în astfel de circumstanțe
Drepturile Omului și dreptul umanitar internațional și protecția în conflictele armate, eforturile pentru a asigura justiția la nivel internațional și a preveni crimele împotriva umanității
Cauzele de bază ale încălcărilor Drepturilor Omului, inclusiv rolul stereotipurilor și prejudecăților în procesele care duc la violarea Drepturilor Omului
Provocările/ problemele pentru implementarea Drepturilor Omului în comunitățile și societatea noastră și factorii care contribuie sau diminuează nivelul de implementare a Drepturilor Omului (de ex. politici, juridici, culturali/sociali, religioși și economici)
Procedurile de sesizare a încălcărilor Drepturilor Omului existente în școală, comunitate și societate
Mișcări sau subiecte actuale sau istorice privind Drepturile Omului (în țară, pe continent sau în lume) și grupuri sau personalități care au contribuit la promovarea Drepturilor Omului.

Învățare „PRIN” democrație și drepturile omului

Elevii nu trebuie să știe numai care sunt drepturile lor, ci trebuie să fie, de asemenea, capabili să le folosească. Prin urmare, elevii au nevoie de experiență practică în cadrul vieții școlare prin participarea la luarea deciziilor referitoare la toate aspectele vieții școlare. De exemplu, profesorii trebuie să ofere elevilor posibilitatea de a-și exprima opiniile, atât pe teme legate de viața clasei, cât și în probleme legate de predare și de funcționarea școlii. Valori precum respectul reciproc, toleranța, responsabilitatea, compromisul echitabil, non-violența sunt învățate prin experiență și oferirea de modele proprii.

Elevul demonstrează:

Respect pentru sine și pentru ceilalți în baza recunoașterii demnității tuturor persoanelor și a Drepturilor Omului
Acceptare și respect pentru persoanele de altă rasă, culoare, gen, limbă, opinie politică, religie, origine socială sau națională, proprietate, naștere, vârstă sau alt statut, fiind conștient de propriile prejudecăți și angajat să le depășească
Deschidere pentru reflecție și învățare în scopul alinierii comportamentelor personale cu principiile Drepturilor Omului
Interes activ față de subiecte ce țin de Drepturile Omului și justiție
Înțelegerea legăturii între drepturi, responsabilități, egalitate, diversitate, nondiscriminare, coeziune socială, dialog intercultural
Încredere în a-și cere drepturile și a solicita titularilor de obligații să protejeze, respecte și asigure Drepturile Omului
Compașiune și solidaritate cu persoanele ale căror drepturi au fost încălcate, în special cu grupurile discriminate
Convingere că o persoană, în colaborare cu alții, poate face diferența în promovarea Drepturilor Omului la nivel local și global, și motivația de a se implica
Angajament pentru Drepturile Omului și de a nu sta deoparte când demnitatea și drepturile altora sunt violate

Învățare „PENTRU” democrație și drepturile omului

Această perspectivă didactică se referă la legăturile dintre experiența școlară și viața actuală și de mai târziu. Multe experiențe cu care se confruntă elevii în școală se vor repeta în viața de adult, de exemplu, problemele legate de egalitatea sexelor, de integrare a membrilor comunității care provin din diferite medii etnice sau sociale, abordarea violenței, asumarea responsabilității, experimentarea distribuirii inegale a puterii și deficitul de resurse cheie (cum ar fi de bani și de timp), respectarea normelor și legilor, acceptarea compromisului, etc. Profesorii din toate disciplinele au sarcina de a le forma elevilor abilități de participare activă, de exemplu, capacitatea de a-și exprima opinia clar și în mod public.

Elevul este capabil să:

Describe procesele (istorice și contemporane) politice, juridice, economice, culturale și sociale, din perspectiva Drepturilor Omului și utilizând limbajul Drepturilor Omului
Identifice subiectele importante referitoare la Drepturile Omului în diferite domenii ale vieții proprii și altora (școală, familie, comunitate)
Facă distincție între titularii de obligații și titularii de drepturi și cum aceste roluri se pot suprapune
Identifice încălcările de Drepturi ale Omului, inclusiv cauzele de bază și consecințele
Identifice beneficiile individuale și colective ale respectării Drepturilor Omului în mediul său și în afara lui
Analizeze relațiile de putere și rolul diferitor actori, să evalueze critic acțiunile titularilor de obligații
Localizeze informația și sursele despre Drepturile Omului relevante pentru necesitățile personale și academice, inclusiv prin utilizarea tehnologiilor informaționale
Evalueze sursele de informare, inclusiv media, și să recunoască punctele de vedere părtinitoare și de încredere
Evalueze critic contribuția proprie la realizarea Drepturilor Omului
Aplique principiile Drepturilor Omului în rezolvarea conflictelor interpersonale
Participe activ în discuții și dezbateri, având o abordare sensibilă și constructivă pe subiecte controversate ale Drepturilor Omului
Identifice și să aplice strategii de a se opune tuturor formelor de discriminare și violență
Colaboreze cu alții pentru a promova Drepturile Omului
Dezvolte și susțină propuneri pentru modificări de politici sau documente referitoare la Drepturile Omului (în contextul școlii, comunității, societății)
Utilizeze standardele Drepturilor Omului pentru a-și cere drepturile de la titularii de obligații, utilizând metode legale și nonviolente
Planifice/ proiecteze și să desfășoare activități variate de promovare a Drepturilor Omului în domeniul public și privat, inclusiv, dar nu limitat la: exprimarea punctelor de vedere și activități de sensibilizare publică, organizarea sau asocierea la campanii de susținere a victimelor încălcărilor de Drepturi ale Omului, influențarea politicilor, mass-media etc.

Abordarea transmodulară a drepturilor omului/ copilului

Modul pentru treapta gimnazială și liceală	Drepturi ale omului/ copilului care pot fi abordate/ examinate în funcție de problema/ situația identificată și analizată	Obligațiile statului pentru respectarea, protecția și asigurarea DO/ DC	Obligațiile familiei pentru respectarea, protecția și asigurarea DO/ DC	Responsabilitățile copilului în promovarea și respectarea DO/ DC
<p>Omul – ființa socială (cl. V-XII)</p>	<p>Dreptul de a nu fi discriminat Dreptul la păstrarea identității Dreptul la nume și cetățenie Dreptul la familie Dreptul la libertatea de gândire, conștiință și religie Dreptul al protejarea vieții private Dreptul la opinie etc.</p>			
<p>Societatea democratică (cl. V-IX)</p> <p>Legea – instrument de protecție a persoanei (cl. X-XII)</p>	<p>Dreptul la opinie Dreptul la viață Dreptul la libertatea de expresie Dreptul la timp liber, recreare și odihnă Dreptul la familie Dreptul la securitate socială Dreptul la un nivel de viață adecvat dezvoltării sale fizice, mintale, spirituale, morale și sociale etc.</p>			
<p>Viața și sănătatea – valori personale și sociale (cl. V-XII)</p>	<p>Dreptul la sănătate și la accesul la servicii sanitare și medicale; Dreptul la viață Dreptul la timp liber, recreere și odihnă Dreptul la familie Dreptul la protecție față de orice formă de violență, neglijare, exploatare și trafic Dreptul de a fi protejat împotriva folosirii drogurilor etc.</p>			
<p>Dezvoltarea personală și orientarea pentru carieră (cl. V-IX)</p> <p>Creșterea personală și orientarea pentru carieră (cl. X-XII)</p>	<p>Dreptul la educație Dreptul la protejarea vieții private Dreptul la asociere Dreptul la informare Dreptul la familie Dreptul opinie etc.</p>			